

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Toetsingskader Terugkeer en Vertrek

Versie 15 oktober 2021

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Vorbereiding terugkeer	6
2.1	Legitiem vertrek	6
2.2	Tijdige en adequate informatie over terugkeer	6
2.3	Psychische en medische omstandigheden	6
2.4	Persoonlijke eigendommen	7
2.5	Overdracht andere relevante informatie	7
2.6	Aantal begeleiders	8
2.7	Terugkeer AMV's	8
3	Het vervoer naar de luchthaven	9
3.1	Vorbereiding	9
3.2	Tijdige aanwezigheid detentiecentrum	9
3.3	Huisregels	10
3.4	Gereed maken voor vervoer	10
3.5	Bagage	10
3.6	Controle identiteit vreemdeling	11
3.7	Overdracht aan DV&O	12
3.8	Foullering	13
3.9	Toepassing gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen	13
3.10	In- en uitstappen	13
3.11	Gescheiden vervoer	14
3.12	Het vervoer	14
3.13	Tijdige aanwezigheid op vertreklocatie	14
4	Het grondproces	15
4.1	De briefing	15
4.2	Informereren vreemdeling	16
4.3	Toepassing hulpmiddelen	16
4.4	Foulleren	17
4.5	Controle identiteit	17
4.6	Controle bagage	18
4.7	Medische omstandigheden	18
4.8	Verblijf in de ophoudruimte	19
4.9	Begeleiding naar het vliegtuig	19
4.10	Informereren gezagvoerder en bemanning	20

4.11	Instaprocedure	20
4.12	Last minute asielaanvraag	21
5	Het vluchtproces	22
5.1	Positie en begeleiding in het vliegtuig	22
5.2	Geld en waardevolle voorwerpen	22
5.3	Tussenstop	23
6	De overdracht aan de ontvangende autoriteiten	24
6.1	Vorbereiding op de overdracht	24
6.2	Overdracht aan de ontvangende autoriteiten	25
6.3	Teruggeleiding naar Nederland	25
7	Afronding terugkeeroperatie	26
7.1	Debriefing	26
7.2	Verslaglegging	26

1

Inleiding

De Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) houdt toezicht op het migratiedomein. Onderdeel daarvan is het toezicht op de terugkeer van vreemdelingen naar het land van herkomst of een ander land waar de toelating is gewaarborgd.¹ Het gaat daarbij om terugkeeroperaties die worden uitgevoerd door medewerkers van de Koninklijke Marechaussee (KMar) en/of de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V). Dit toetsingskader bevat de normen die de Inspectie toetst bij deze terugkeeroperaties.

De terugkeeroperatie, als bedoeld in dit kader, begint op het moment dat de vreemdeling zijn verblijfplaats (bijvoorbeeld een asielzoekerscentrum of een detentiecentrum) verlaat in verband met de reis naar de locatie van feitelijk vertrek uit Nederland, in de meeste gevallen het vertrekcentrum van de KMar op Schiphol. Ook het vervoer, dat meestal wordt uitgevoerd door de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is een onderdeel van het toezicht. De terugkeeroperatie eindigt met de overdracht van de vreemdeling aan de lokale autoriteiten.

Ten behoeve van het uitvoeren van het toezicht is voorliggend toetsingskader opgesteld. Opeenvolgend zijn in het toetsingskader de volgende fasen opgenomen:

- de voorbereiding van de terugkeeroperatie;
- het vervoer van de locatie van verblijf naar de locatie van feitelijk vertrek;
- de voorbereiding van het vertrek op de locatie van feitelijk vertrek;
- het vervoer van de locatie van feitelijk vertrek naar de eindbestemming;
- de overdracht aan de ontvangende autoriteiten;
- de afronding van de terugkeeroperatie.

De normen in dit kader zijn onder meer ontleend aan de volgende wet- en regelgeving en instructies:

- Vreemdelingenwet (Vw) 2000;
- Vreemdelingenbesluit (Vb) 2000;
- Voorschrift vreemdelingen (VV) 2000;
- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000;
- Luchtvaartwet;
- Besluit beveiliging Burgerluchtvaart;
- Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren;

¹ Regeling toezicht terugkeer vreemdelingen van 13 december 2013.

- Voorschriften van de International Air Transport Association (IATA);
- Verdrag inzake de internationale burgerluchtvaart, Chicago, 1944;
- Vluchtelingenverdrag;
- Antifolterverdrag;
- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten;
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK);
- Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM).

Daarnaast zijn normen ontleend aan interne instructies en besluiten van de DT&V, de DJI, de KMar, de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND), aan uitspraken van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State en aan bevindingen van de Nationale Ombudsman. In een enkel geval heeft de IJenV een eigen norm geformuleerd.

Bij het toezicht gaat de Inspectie ervan uit dat wet- en regelgeving worden nageleefd. Als dat, gegeven de specifieke omstandigheden, niet het geval is beoordeelt zij, uitgaande van de norm, de redelijkheid en billijkheid van de overwegingen die leiden tot de afwijking daarvan. Bij het beoordelen van de uitvoeringspraktijk neemt de Inspectie ook in overweging of er door de medewerkers van de genoemde diensten in hun beslissingen over en bejegening van vreemdelingen rekening wordt en/of is gehouden met de persoonlijke omstandigheden van deze vreemdelingen.

In dit toetsingskader wordt de situatie beschreven in geval een vreemdeling verblijft in een detentiecentrum en wordt uitgezet via het vertrekcentrum van de KMar op Schiphol. Ook andere situaties zijn mogelijk, maar vanwege de leesbaarheid van dit toetsingskader kiest de IJenV voor een beschrijving van een situatie die toepasbaar is op het merendeel van de gevallen.

De in het toetsingskader opgenomen normen zijn nader uitgewerkt in vragenlijsten die de inspecteurs hanteren tijdens het toezicht op de terugkeeroperatie. Het toetsingskader is afgestemd met de KMar, DT&V en DV&O.

2

Vorbereiding terugkeer

2.1 Legitiem vertrek

Norm

Aan de tenuitvoerlegging van de terugkeeroperatie ligt een individueel gericht rechtsgeldig besluit ten grondslag.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op Vreemdelingenwet (Vw) 2000 art. 63 en Voorschrift vreemdelingen (VV) 2000 art. 6.1 lid 2.

2.2 Tijdige en adequate informatie over terugkeer

Norm

De vreemdeling en zijn gemachtigde worden door de medewerkers van de DT&V zo spoedig mogelijk, minimaal 36 uur voorafgaand aan het vertrek, op de hoogte gesteld van de effectuering van het terugkeerbesluit en de wijze van uitvoering daarvan, inclusief het vertrektijdstip.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op Vreemdelingencirculaire 2000 (Vc) A3.6

2.3 Psychische en medische omstandigheden

Norm

De medewerkers van de DT&V beoordelen voorafgaand aan het vertrek - aan de hand van de beschikbare informatie - of er medische of psychische omstandigheden zijn die nopen tot extra maatregelen.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 64 Vw en Vc. A6.7 en 8.

2.4 Persoonlijke eigendommen

Norm

De DT&V informeert de vreemdeling voorafgaand aan zijn of haar vertrek over de (on)mogelijkheden met betrekking tot het meenemen van persoonlijke eigendommen. De mogelijkheden tot het meenemen van de hoeveelheid bagage kunnen verschillen en zijn mede afhankelijk van de door DT&V met de vreemdeling rond het vertrek gemaakte afspraken, de mogelijkheden van de bestemming en de regels van de betreffende luchtvaartmaatschappij. De DT&V legt deze afspraken vast in Sigma, als ook de datum waarop dit besproken is.

Toelichting

Deze norm is onder andere gebaseerd op artikel 10 EVRM en Vc. A3/6.6.

2.5 Overdracht andere relevante informatie

Norm

De DT&V draagt, als regisseur van het vertrek van de vreemdeling, zorg voor overdracht van alle relevante informatie via Sigma. De Sigma-loketvoorziening maakt het mogelijk om real-time en online het vreemdelingenbeeld op te vragen dat is opgebouwd uit gegevens van verschillende bronnen binnen de migratieketen. In Sigma wordt informatie verzameld met betrekking tot het postuur van de vreemdeling, de talen die hij of zij spreekt en of er verdere bijzonderheden zijn die de medewerkers van de KMar moeten weten om het vertrek op een zorgvuldige en humane manier te kunnen uitvoeren. De IVenJ toetst of deze informatie volledig en actueel is.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op Vc. A3/6.6 en 6.7.

2.6 Aantal begeleiders

Norm

De KMar bepaalt, in overleg met de DT&V, hoeveel escorts (begeleiders tijdens de vlucht) worden ingezet. Dit wordt aan de hand van een risicoanalyse per vreemdeling bepaald. De KMar hanteert hierbij de volgende richtlijnen:

Uitzetting zonder transit:

0-5 uur 2 escorts

5-12 uur 3 escorts

>12 uur 4 escorts

Uitzetting met transit:

< 12 uur en transittijd 1-7,5 uur: 3 escorts

> 12 uur en transit 1-7,5 uur: 4 escorts

Bij elke transit van meer van 7,5 uur: 4 escorts.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de inzetmatrix Werk en Rusttijden Regeling Brigade Vreemdelingenzaken.

2.7 Terugkeer AMV's

Norm

Als een alleenstaande minderjarige vreemdeling terugkeert moet de zogenoemde adequate opvang gerealiseerd zijn. Dat houdt in dat voorafgaand aan het vertrek duidelijk moet zijn aan wie de minderjarige vreemdeling overgedragen wordt bij aankomst in het land van bestemming.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op Vc. A8/6.1.

3

Het vervoer naar de luchthaven

3.1 Voorbereiding

Norm

De medewerkers van DV&O vervoeren de vreemdeling van een detentiecentrum naar het vertrekcentrum van de KMar op Schiphol.

Om het vervoer op een veilige en humane manier uit te kunnen voeren moeten de medewerkers van DV&O op de hoogte zijn van aangelegenheden die van invloed kunnen zijn op het verloop van het vervoer en de daarop volgende terugkeeroperatie. Te denken valt aan gezondheidsinformatie, de bagage van de vreemdeling en het tijdstip dat de vreemdeling aanwezig moet zijn.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 9 en 15 van de circulaire van 1 juli 2014, nummer ZD20140000955/14/DJI (dienstinstructie voor het vervoer van justitiabelen door DV&O), hierna te noemen 'de circulaire'.

3.2 Tijdige aanwezigheid detentiecentrum

Norm

De medewerkers van DV&O die de vreemdeling naar Schiphol vervoeren zijn op tijd aanwezig bij het detentiecentrum. Zij houden daarbij rekening met de reistijd naar Schiphol en het streven om de vreemdeling daar 2,5 uur voor het vertrek van het vliegtuig over te dragen aan de medewerkers van de KMar.

3.3 Huisregels

Norm

De medewerkers van DV&O moeten zich in het detentiecentrum houden aan de huisregels. Ook moeten zij aanwijzingen opvolgen van de medewerkers van de betreffende inrichting.

Voor het betreden van de inrichting bergen de medewerkers van DV&O hun dienstwapens en pepperspray op in de daarvoor binnen de inrichting aanwezige wapenkluis of in de (wapen)kluis van het voertuig. De sleutel blijft in het bezit van de wagencommandant.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op artikel 2 en artikel 11 lid 6 van de circulaire.

3.4 Gereed maken voor vervoer

Norm

De medewerkers van het detentiecentrum zorgen ervoor dat de vreemdeling op tijd klaar is voor het vervoer. Daarbij wordt aan de vreemdeling een pakketje met eten en drinken meegegeven, niet verpakt in blik of glas.

De medische dienst zorgt ervoor dat de vreemdeling voorafgaand aan het vertrek – indien van toepassing - de voorgeschreven medicatie inneemt. Verder gaat bagage en/of reismedicatie eventueel mee.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op artikel 14 en 15 van de circulaire.

3.5 Bagage

Norm

De medewerkers van het detentiecentrum zorgen ervoor dat de bagage van de vreemdeling klaar staat. Hierbij wordt rekening gehouden met de afspraken die de DT&V met de vreemdeling hierover heeft gemaakt. De bagage wordt verpakt conform de regels die gelden op de luchthaven van vertrek. Medewerkers van het detentiecentrum controleren de bagage in aanwezigheid van de vreemdeling en laten hem of haar tekenen voor de te vervoeren bagage. Wijzigingen worden direct vastgelegd in Sigma.

In de gevallen waarin sprake is van vertrek onder begeleiding van medewerkers van de afdeling Bijzonder Vertrek van de DT&V is de regievoerder Bijzonder Vertrek verantwoordelijk voor een actuele en volledige registratie van bagage in Sigma voor de vreemdeling onder zijn of haar regie.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op artikel 17 van de circulaire en de Werkinstructie 'Procedure en verantwoordelijkheden bagage bij terugkeer', versie 2018-1.

3.6 Controle identiteit vreemdeling

Norm

De medewerkers van DJI zijn verantwoordelijk voor het overdragen van de juiste vreemdeling aan de wagencommandant van DV&O. De verificatie van de identiteit van de vreemdeling gebeurt digitaal door middel van verificatie van de foto en de vingerafdrukken.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op het Protocol Identificatie en Labeling (PIL) van 3 augustus 2020 en artikel 15 lid 1 van de circulaire.

3.7 Overdracht aan DV&O

Norm

Vreemdeling

De wagencommandant van DV&O controleert of de vreemdeling ook degene is voor wie het vervoer is aangevraagd door de naam en geboortedatum en de bestemming te controleren.

Transportbescheiden en medicatie

De wagencommandant van DV&O ontvangt van de medewerkers van DJI de reisvelop met de vluchtgegevens en/of het formulier transport buitenland. Ook wordt eventueel het medisch dossier en/of de medicatie van de vreemdeling overhandigd.

Als er tijdens het transport medicatie moet worden meegenomen en/of ingenomen laat de wagencommandant zich informeren door de medische dienst van de betreffende inrichting. Voor het medisch dossier en het klaarmaken van de juiste en voldoende reis- en bagagemedicatie en het klaarleggen daarvan bij de receptie ingeslotenen is de medische dienst verantwoordelijk. De medische dienst geeft de reismedicatie in een envelop en noteert daar op naam en geboortedatum van de ingeslotene en het tijdstip waarop de medicatie gegeven moet worden. De medische dienst van de verblijfslocatie waarborgt dat eventueel door de vreemdeling zelf meegevoerde (niet door de medische dienst verstrekte/eigen) medicatie wordt gecontroleerd en bij het verlaten van de verblijfslocatie alleen dat deel van eigen medicatie wordt meegegeven dat geen risico vormt voor een veilig verloop van de reis naar het land van bestemming. De medische dienst waarborgt dat de eigen medicatie afzonderlijk en voor uitvoerende diensten als de DV&O en de KMar herkenbaar als eigen medicatie wordt meegegeven. De medische dienst legt informatie omtrent de eigen medicatie van de vreemdeling vast in Sigma, ten behoeve van uitvoerende diensten als de DV&O en de KMar.

Bagage

De wagencommandant controleert of de bagage van de vreemdeling deugdelijk is verpakt en voorzien is van een label met daarop de naam van de vreemdeling en de plaats van bestemming. De wagencommandant tekent voor de ontvangst van de bagage, maar niet voor de inhoud. De transportgeleiders zijn niet bevoegd de bagage, preciosazakken en het medisch dossier te openen.

Toelichting

Vreemdeling

Deze norm is gebaseerd op artikel 15 lid 1 van de Circulaire.

Transportbescheiden en medicatie

Deze norm is gebaseerd op artikel 15 lid 2 en 4 van de Circulaire.

Bagage

Deze norm is gebaseerd op artikel 17 van de Circulaire.

3.8 Fouillering

Norm

De medewerkers van de verblijfslocatie zijn verantwoordelijk voor de fouillering van de vreemdeling bij het verlaten van het detentiecentrum. De medewerkers van DV&O zijn hierbij aanwezig. Fouillering geschiedt zoveel mogelijk door medewerkers van hetzelfde geslacht als de vreemdeling. De wagencommandant vergewist zich er van dat de vreemdeling gefouilleerd is. Eventuele tijdens een fouillering inbeslaggenomen voorwerpen worden onverwijld afgegeven aan de afdeling veiligheid van de inrichting.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 7 en 16 van de Circulaire.

3.9 Toepassing gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen

Norm

De vreemdeling wordt, voor zover de omstandigheden dit toelaten, door de medewerkers van DV&O onverwijld geïnformeerd over de (voorgenomen) toepassing van gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen tijdens het vervoer. Deze middelen worden uitsluitend toegepast door medewerkers die in het gebruik hiervan zijn geoefend op een wijze die humaan, proportioneel en veilig is. Een onder controle gehouden vreemdeling staat tijdens de uitvoering van de terugkeeroperatie onder permanent toezicht van tenminste één medewerker van DV&O.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en Vc. A3/6.8.

3.10 In- en uitstappen

Norm

Het in- en uitstappen geschiedt in een daarvoor bestemde afgesloten ruimte van de inrichting en bij het ontbreken daarvan binnen de omheining van het detentiecentrum. Bij een onbeveiligde locatie wordt zo dicht mogelijk bij de ingang van die locatie in- en uitgestapt. De medewerkers van DV&O zijn hierbij aanwezig en houden toezicht. De wagencommandant controleert na het instappen van de vreemdeling of de deuren van het voertuig en indien van toepassing die van de compartimenten op de juiste wijze zijn gesloten.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 18, lid 1 tot en met 4 van de Circulaire.

3.11 Gescheiden vervoer

Norm

Jeugdigen onder de 18 worden gescheiden van volwassenen vervoerd. Mannen en vrouwen, evenals jongens en meisjes, worden in een apart compartiment vervoerd. Jeugdigen van 18 jaar en ouder, ingesloten in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI), worden bij vervoer met volwassenen in een apart compartiment vervoerd. Gezinnen worden zoveel mogelijk bij elkaar in hetzelfde voertuig vervoerd. Als het aantal te vervoeren gezinsleden het aantal zitplaatsen in een voertuig overstijgt, wordt een tweede voertuig ingezet. Een kind wordt daarbij zoveel mogelijk bij een ouder geplaatst.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 19 van de Circulaire.

3.12 Het vervoer

Norm

Het is verboden tijdens het transport te stoppen. Als de vreemdeling tijdens het vervoer dringend naar het toilet moet, wordt gebruik gemaakt van beveiligde ruimten zoals een politiebureau of rechtbank in de omgeving. Als zich tijdens het transport onregelmatigheden voordoen die zonder het openen van het voertuig of compartiment niet beheersbaar zijn dan vragen de medewerkers van DV&O assistentie aan de politie, en rijden zij naar de dichtstbijzijnde inrichting of in medische noodgevallen naar een arts of ziekenhuis.

De medewerkers van DV&O zijn voortdurend waakzaam tijdens het transport ter voorkoming van ontvluchting en het waarborgen van de veiligheid van de vreemdeling. Zo lang er een vreemdeling in het voertuig aanwezig is, blijft één van de medewerkers in de onmiddellijke nabijheid van het voertuig.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 5, 15 lid 5 en 20 van de Circulaire.

3.13 Tijdige aanwezigheid op vertreklocatie

Norm

De medewerkers van DV&O zorgen ervoor dat de vreemdeling 2,5 uur voor vertrek aanwezig is op de vertreklocatie, in de meeste gevallen Schiphol. Hierbij wordt rekening gehouden met de openingstijden van het vertrekcentrum van de KMar op Schiphol.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de instructies in de KMar Operationele Werkvloer Activiteiten (hierna: KOWA).

4

Het grondproces

4.1 De briefing

Norm

Tijdens de briefing voorafgaand aan het vertrek wordt door de verantwoordelijke medewerker van de KMar, de escortcommandant, nagegaan of alle voorwaarden aanwezig zijn om de terugkeeroperatie uit te voeren. Hierbij is tenminste aandacht voor:

- de vereiste reisbescheiden voor zowel de vreemdeling als de begeleidende escorts. Tijdens de briefing komt aan de orde op welk reisdocument de vreemdeling zal reizen. Bij vertrek van een luchthaven wordt de vreemdeling met dit document ingecheckt;
- de aanwezigheid van alle benodigde bescheiden (tickets en boardingkaarten, zo nodig een geldig vaccinatieboekje);
- de hulpmiddelen, waaronder de bodycuff;
- de informatie in Sigma, onder meer ten aanzien van: het actuele gedrag van de vreemdeling, de antecedenten, gevarenclassificaties van de vreemdeling, de te volgen route en betrokken vervoerorganisaties en bijzonderheden over de bestemming;
- indien van toepassing: het medisch dossier, het medische paspoort, de fit to fly verklaring, de beschikbaarheid van medische begeleiding tijdens de uitzetting, de beschikbaarheid van juiste en voldoende medicatie voor minimaal de voorziene duur van de terugkeeroperatie en medicatie voor de eerste periode van verblijf op de terugkeerlocatie;
- het aantal begeleiders, het seatingplan, het evacuatieplan en het plan van aanpak voor het gebruik van hulpmiddelen;
- het al dan niet voorhanden hebben van voorwerpen door de vreemdeling gedurende de terugkeeroperatie;
- overige tactische aspecten rond de operatie, zoals de taakverdeling bij: de visitatie, het toezicht in de ophoudruimte, het betreden van het vliegtuig.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op de Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 1.1.2, 1.1.3, 1.2.6 3.2. a, b, c, d, e, f en de KOWA.

4.2 Informeren vreemdeling

Norm

De medewerkers van de KMar legitimeren zich direct ten overstaan van een vreemdeling als deze wordt overgedragen door de medewerkers van DV&O. Dit doen ze door hun KMar ID bewijs te tonen en zich voor te stellen.

Tijdens de intake en het verblijf in de ophoudruimte informeren de medewerkers van de KMar de vreemdeling over de gang van zaken tijdens het vertrek. Daarbij wordt aangegeven dat het in het eigen belang van de vreemdeling is om mee te werken en er zo nodig hulpmiddelen gebruikt kunnen worden. Deze informatie moet voor de vreemdeling begrijpelijk zijn. Als er sprake is van een taalbarrière wordt gebruik gemaakt van de tolkentelefoon.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.1.b en de KOWA.

4.3 Toepassing hulpmiddelen

Norm

De beslissing tot het gebruik van hulpmiddelen, als ook tot het verwijderen daarvan, wordt genomen door de escortcommandant. De vreemdeling wordt, voor zover de omstandigheden dit toestaan, direct geïnformeerd bij de toepassing van hulpmiddelen. De toepassing van het middel, in de meeste gevallen de bodycuff, mag geen gevaar opleveren voor de gezondheid van de vreemdeling. Zo is niet toegestaan om handelingen te verrichten die de luchtwegen en de ademhaling belemmeren. Onder controle gehouden vreemdelingen staan onder permanent toezicht van de escorts. Achteraf wordt door de escortcommandant een Meldingsformulier Gewelddaanwending bij Uitzettingen opgesteld. De KMar meldt iedere toepassing van bovenstaande hulpmiddelen bij de IJenV. De hulpmiddelen moeten humaan, proportioneel en veilig worden toegepast.

Het gebruik van kalmerende middelen om het vertrek te faciliteren is verboden, behoudens noodmaatregelen om de veiligheid van de vreemdeling te waarborgen. Kalmerende middelen mogen alleen worden toegediend door een medisch professional.

Tijdens uitzettingen dragen de escorts van de KMar geen vuurwapen.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2a, b, c, d, e, artikel 23a van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren, de KOWA en Vc. A.3/6.8.

4.4 Fouilleren

Norm

De medewerkers van de KMar controleren de vreemdeling uit oogpunt van persoonlijke en algemene veiligheid aan de kleding op de aanwezigheid van risicovolle voorwerpen. De controle wordt uitgevoerd door daartoe bevoegde medewerkers van hetzelfde geslacht als de vreemdeling en direct na de overdracht van DV&O aan de KMar. Dit gebeurt bij voorkeur niet door de personen die de vreemdeling tijdens de reis zullen begeleiden.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op artikel 37a en 37f van de Luchtvaartwet en de KOWA.

4.5 Controle identiteit

Norm

De medewerker van de KMar verifieert aan de hand van het meegegeven reisdocument van de vertrekkende vreemdeling diens identiteit en nationaliteit.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op de KOWA.

4.6 Controle bagage

Norm

De bagage van de vreemdeling wordt door medewerkers van de KMar gecontroleerd op gevaarlijke goederen. Alle voorwerpen die een gevaar kunnen opleveren voor de vertrekkende vreemdeling, de escorts of overige passagiers worden ingenomen en afhankelijk van de aard van het risico, in de ruimbagage gedaan. De ruimbagage wordt door de luchtvaartmaatschappij opgehaald bij het vertrekcentrum van de KMar en wordt gescand.

Geld en waardevolle voorwerpen van de vreemdeling zijn gedurende de terugkeeroperatie verpakt in een doorzichtige, gesealde verpakking die is voorzien van de naam van de vreemdeling.

Tijdens het controleren van de bagage hebben de medewerkers van de KMar aandacht voor documenten die erop wijzen dat de vreemdeling in Nederland een asielverzoek heeft ingediend. Voor de uitzetting plaatsvindt, wijst de medewerker van de KMar de vreemdeling op het risico van het meenemen van documenten waaruit blijkt dat hij in Nederland een asielverzoek heeft ingediend.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.2.b en 2.2.c en 2.2.d, Vc A3/6.6 en op de KOWA.

4.7 Medische omstandigheden

Norm

De eventueel bij de terugkeer betrokken medische begeleiders vergewissen zich er bij aanvang van het vertrek van dat de gezondheidstoestand van de vreemdeling zodanig is dat hij in staat is om te reizen. Daartoe beschikken de medische begeleiders ten minste 24 uur van tevoren over medische documentatie ten aanzien van de vreemdeling.

De escortcommandant kan besluiten dat de gezondheidstoestand van een vreemdeling (nogmaals) beoordeeld moet worden door een arts voor het vertrek kan aanvangen.

4.8 Verblijf in de ophoudruimte

Norm

Na de zogenoemde intake wordt de vreemdeling naar een ophoudruimte gebracht. Deze ophoudruimte moet veilig en discreet zijn, in die zin dat de vreemdeling – met optimale bescherming van zijn persoonlijke veiligheid, integriteit en privacy – zich niet aan het toezicht van de KMar medewerkers kan onttrekken. Vreemdelingen worden altijd in een individuele ophoudruimte geplaatst. Gezinnen worden in de regel in de gezinsruimte geplaatst. Er blijft altijd ten minste één medewerker van de KMar bij de vreemdeling om toezicht te houden. De deur van de ophoudruimte blijft open.

De vreemdeling krijgt tijdens het verblijf in de ophoudruimte de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met bijvoorbeeld zijn gemachtigde en/of

Toelichting

Deze norm is gebaseerd Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.1.c en op de KOWA.

4.9 Begeleiding naar het vliegtuig

Norm

De medewerkers van de KMar brengen de vreemdeling met een bus naar het vliegtuig en handelen daarbij zoals besproken tijdens de briefing. De vreemdeling is voortdurend onder toezicht van een medewerker van de KMar. De escortcommandant ziet erop toe dat alle bagage meegenomen wordt.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

4.10 Informeren gezagvoerder en bemanning

Norm

De escortcommandant informeert de gezagvoerder en (eventueel een vertegenwoordiger van) de bemanning in ieder geval over het volgende:

- wie de vreemdeling is en wat zijn gemoedstoestand is;
- hoeveel escorts er meegaan;
- welke hulpmiddelen gebruikt zijn of mogelijk gebruikt gaan worden (als de gezagvoerder daarvoor toestemming geeft);
- gang van zaken bij instappen (welk moment, voor-achterzijde van het vliegtuig);
- wat van de bemanning verwacht wordt tijdens het instappen;
- wat de bemanning van de escorts mag verwachten;
- dat de escortleider het aanspreekpunt is;
- dat de gezagvoerder te allen tijde door de escortcommandant geïnformeerd wordt als daartoe aanleiding bestaat;
- de procedure met betrekking tot toiletbezoek;
- dat er geen alcohol genuttigd wordt door de escorts en de vreemdeling;
- dat warme dranken alleen met toestemming van de escortcommandant geserveerd worden;
- dat communicatie met de vreemdeling altijd via de escorts loopt;
- dat de vreemdeling geen mes en vork krijgt;
- hoe de procedure is op de plaats van bestemming.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

4.11 Instaprocedure

Norm

Als in het vliegtuig ook reguliere passagiers vervoerd worden, dan brengen de escorts de vreemdeling in de regel als eerste of laatste aan boord (het zogenoemde pre- of late boarden).

Als gebruik wordt gemaakt van een achtertrap, dan houden de escorts voortdurend contact met de vreemdeling.

De overige passagiers worden zo nodig via de bemanning ingelicht over de uitzetting. In overleg met de bemanning worden onder de reguliere passagiers aanwezige kinderen of ouderen zo nodig voor in het vliegtuig geplaatst.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

4.12 Last minute asielaanvraag

Norm

De vreemdeling is in de gelegenheid om bij een vertegenwoordiger van de IND een (herhaald) asielverzoek in te dienen.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op het Vluchtelingenverdrag, Algemene Wet Bestuursrecht art. 4:6 Awb en Vc A3/6.4.

5

Het vluchtproces

5.1 Positie en begeleiding in het vliegtuig

Norm

De escortcommandant beslist waar de vreemdeling plaatsneemt in het vliegtuig. Hierbij houdt hij rekening met de beschikbaar gestelde plaatsen, de indeling van het vliegtuig en het aantal escorts. Er zit altijd een begeleider direct naast de vreemdeling. De vertrekkende vreemdeling zit nooit aan het gangpad of bij een nooduitgang. Er zitten altijd minimaal twee begeleiders naast vreemdeling. De overige begeleiders kunnen dan rusten. Tijdens de vlucht is de gordel van de vreemdeling gesloten, ook als er sprake is van een zogenoemde ligprocedure.

De vreemdeling wordt bij eventueel toiletbezoek altijd begeleid door de escorts. De deur van het toilet mag hierbij niet worden gesloten.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

5.2 Geld en waardevolle voorwerpen

Norm

Vlak voor of na de landing krijgt de vreemdeling de fouilleringszak en de handbagage retour van de escortcommandant. De reisenvolpoe wordt tijdens de overdracht aan de autoriteiten overhandigd.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

5.3 Tussenstop

Norm

De escorts van de KMar hebben op buitenlands grondgebied geen bevoegdheden, maar blijven wel verantwoordelijk voor de vreemdeling. Minimaal twee escorts blijven in de directe nabijheid van de vreemdeling. De vreemdeling wordt tijdens de tussenstop in principe niet tijdelijk overgedragen aan de lokale autoriteiten.

In de EU landen geldt dat de bevoegdheden van de escorts beperkt zijn tot zelfverdediging. Daarnaast kunnen de escorts, bij ontbreken van wetshandhavers van de lidstaat van doorreis, in reactie op een onmiddellijke en ernstige dreiging op redelijke en evenredige wijze optreden om te voorkomen dat de vreemdeling ontsnapt, zichzelf of derden verwondt of goederen beschadigt.

Als na de tussenstop de reis vervolgd wordt met een nieuwe bemanning en gezagvoerder dan worden deze overeenkomstig de procedure op de locatie van feitelijk vertrek van te voren geïnformeerd over alle bijzonderheden door de escortcommandant.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op artikel 7 EG richtlijn 2003/110 en de KOWA.

6

De overdracht aan de ontvangende autoriteiten

6.1 Voorbereiding op de overdracht

Norm

De escortcommandant is op de hoogte van lokale procedures met betrekking tot het uitstappen en overdragen van de vreemdeling aan de lokale autoriteiten. Zo nodig laat hij zich hierover door de bemanning nader informeren. Afhankelijk van de lokale omstandigheden blijven escorts al dan niet aan boord van het vliegtuig en gaat de vreemdeling als eerste of als laatste van boord.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

6.2 Overdracht aan de ontvangende autoriteiten

Norm

De escortcommandant draagt de vreemdeling over aan de autoriteiten van het ontvangende land. Het reisdocument wordt daarbij overhandigd. Hierbij wordt nooit informatie over het eventuele asielverzoek van de vreemdeling en strafrechtelijke informatie verstrekt aan de ontvangende autoriteiten. Tijdens de overdracht zijn de eventueel bij de vreemdeling toegepaste hulpmiddelen zoveel mogelijk verwijderd.

De overdracht van de vreemdeling aan deze autoriteiten, als ook de uitwisseling van de benodigde documenten, verloopt zoals dit op voorhand is afgesproken met de ontvangende autoriteiten.

Een alleenstaande minderjarige vreemdeling wordt altijd overgedragen aan een familielid of een opvang- of voogdij-instelling. Dit is voorafgaand aan het vertrek gerealiseerd door de afdeling Bijzonder Vertrek van de DT&V.

Als dit vooraf afgesproken is, vindt een (warme) medische overdracht plaats aan een lokale zorgverlener.

Toelichting

Deze normen zijn gebaseerd op de KOWA en Vc. B8/6.1.

6.3 Teruggeleiding naar Nederland

Norm

Als een vreemdeling naar Nederland moet worden teruggeleid omdat de overdracht aan de autoriteiten van het land van bestemming geen doorgang heeft kunnen vinden of een eerder aan de autoriteiten van het land van bestemming overgedragen persoon door Nederland moet worden teruggenomen, gelden voor deze teruggeleiding dezelfde normen en waarborgen ten aanzien van onder andere de bejegening/behandeling van, de informatieverstrekking aan en de klachtmogelijkheden voor de vreemdeling, als bij de oorspronkelijke begeleiding naar het land van bestemming. Dit met inachtneming van de dan geldende situatie en de redelijkheid en billijkheid die in die situaties van de medewerkers van de KMar mag worden verwacht.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

7

Afronding terugkeeroperatie

7.1 Debriefing

Norm

Direct na afloop van het feitelijk vertrekproces wordt er onder verantwoordelijkheid van de escortcommandant een debriefing gehouden, waarin alle bijzonderheden met betrekking tot het proces door de daarbij betrokken functionarissen worden uitgewisseld en vastgelegd.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

7.2 Verslaglegging

Norm

De escortcommandant stelt van het vertrek een verslag op, de zogenoemde mutatie. Daarin worden eventuele bijzonderheden benoemd, zoals medische problematiek of het gebruik van hulpmiddelen. Ook wordt in het verslag het verloop van de overdracht aan de ontvangende autoriteiten opgenomen. Als er voor de overdracht bijzondere voorwaarden golden (zoals in geval van overdracht aan 'adequate opvang' of medische overdracht), dan wordt in het verslag opgenomen in hoeverre aan deze voorwaarden is voldaan.

Een afschrift van het verslag wordt beschikbaar gesteld aan de IJenV.

Toelichting

Deze norm is gebaseerd op de KOWA.

Inspectie Justitie en Veiligheid

*Toezicht, omdat rechtvaardigheid en veiligheid
niet vanzelfsprekend zijn.*

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier](#) | www.inspectie-jev.nl

Oktober 2021

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*